

Párbeszéd a nyugdíj és a gyermekvállalás összekapcsolásáról

Emlékeztető az Összefogás a Gyermek és Családbarát Magyarorszáért műhely

a február 17-i üléséről

Résztevő: 28 fő, készítette: Kükedi Zsolt, dr. Benda József

Meghívott vendég **Prof. Dr. Mészáros József kormánybiztos**, az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság főigazgatója

Az előadó bevezetőjében elmondta, hogy 2 évvel ezelőtt ünnepeltük a 125. évfordulóját a nyugdíjrendszer létrejöttének. Eredetét a 1889-ben, Bismarck nevéhez kapcsolódó német nyugdíj-jogszabályoktól származtatta, amely biztosítási elveken alapuló modellt vezetett be. A bismarcki rendszer egy fedezett rendszer volt: az éppen befizetett járulék nem az éppen aktuális kifizetések alapjául szolgáltak, hanem felhalmozódtak. Pl. az OTI (Országos Társadalombiztosító Intézet) elődje is épített bérházakat és -lakásokat.

A nyugdíjrendszerek létrejöttekor a jóléti államok nemzetállami keretek között működtek, ahol két alapfeltevés volt biztos: a születő gyermekek száma növekvő és hogy a mobilitás nagyon alacsony. Ez a két alapvetés mára megváltozott, ezért beszélünk most a nyugdíjrendszer és a gyermekvállalás összekötéséről. Ahol a nyugdíjrendszer és a gyermekvállalás összekötése valamilyen formában megvalósult:

- Pl. Spanyolországban gyermekeként 10%-kal emelkedik a nyugdíj, de van egy plafon. Ez ott csak a nőkre vonatkozik.
- Észtországban korhatár-kedvezmény van. A gyermekes nők ugyanolyan nyugdíjhoz fiatalabban tudnak nyugdíjba menni.

Európában sok ország politikai vezetése már nyitott lenne a nyugdíj és a gyermekvállalás összekapcsolására. Azonban a társadalomban ezügyben még nincs konszenzus. Ahogy 1988-ban a jövedelemadózás bevezetésekor sem volt nyitottság pl. a családi adózás bevezetésére, úgy ma a nyugdíj és a gyermekvállalás összekapcsolására várni kell.

Látnunk kell, hogy a fenti adatok alapján a társadalom 8%-a támogató (három gyermekesek), 20 %-a semleges (két gyermekesek), de a társadalom jelentős részének ez ellenére van (~72%). Olyan ötleteket lehet felvetni, amely a társadalom többségének kedélyeit nem nagyon borzolja és a politika így be tudja vezetni.

Fontos, hogy a családi típusú adózást, valamint a nyugdíjrendszer és a gyermekvállalás összekötését nem azért kell bevezetni, hogy gyermekek szülessenek, hanem méltányos rendszert kell létrehozni azok elismerésével, akik nagyobb mértékben veszik ki a részüket a közteherviselésből. Az messze nem

méltánytalanság, hogy ha valakinek nincsen gyermeke, akkor neki külön megtakarítást kell gyűjtenie. Milyen ötletek merültek fel:

1. Korhatár csökkentés

Ez egy működő javaslat lehet, azonban minimális szolgálati időt meg kell határozni.

2. Százalékos nyugdíj növelés

Egyszeri, jól kivitelezhető, de kevésbé méltányos az alacsony jövedelműekkel szemben

3. Járulék, vagy adóeltérítés

A megoldás problémája az alacsonyabb keresetűek adóeltérítése is kevesebb lesz. Itt a nemek kereseti különbsége is méltánytalanságot hozhat létre. Ráadásul ma, amikor a több gyerekesek már nem nagyon fizetnek adót, sőt már járulékot sem, akkor legfeljebb a kirótt adót, vagy virtuális járulékot tudjuk eltéríteni. E rendszer a beteg gyermeket nevelőket sem méltányolja.

Prof. Dr. Mészáros József megerősítette, hogy az ilyen civil szakértői csoportoktól arra számít, hogy itt formálódnak az ötletek és felszínre jön egy az eddigieknél jobban használható javaslat.

A műhely szakértői több alkalommal tárgyalták a témát.

1. **A Botos házaspár javaslata** a nyugdíjrendszer gyökeres átalakítását jelenti. A reform lehetővé tenné, hogy a szülők nyugdíjában megjelenjen a felnevelt és iskolázott gyermek materializált „értéke”. A gyermekteleneket az állam arra ösztönözné, hogy nyugdíj megtakarításra fordítsák bevételeik egy részét.
2. **A Szegő-Giday koncepció** a jelenlegi nyugdíjrendszer fenntartása mellett korrekciót javasol. A korrekció havi fix összegű nyugdíj kiegészítést jelenthet a dolgozó gyermekek után (alapkoncepció szerint) a nevelő szülőknek. A kifizetés jogalapja a dolgozó gyermek államháztartási hozzájárulása. Első intézkedésként a szülők akár karácsonyi többlet „nyugdíj bonuszban” részesülhetnének.
3. **Tóth I. János koncepciója** az adózásban térítené meg a szülői befektetéseket. A javaslat szerint a gyermek személyi jövedelemadója meghatározott százalékát a szülők javára felajánlhatná. Ez a javaslat – az előzőekkel szemben – nem irányul az öregedés okozta rendszerkockázat kezelésére.
4. **Fekete Gyula** egy - számos más országban létező – gyakorlatot vetett fel. Eszerint a gyermek adóköteles jövedelmének adóalapját csökkentheti, ha szüleinek pénzt utal át. A szülőknek átutalt összeg adóalapot nem képez. Az egyes országok adózási gyakorlatának megfelelően az átutalt összeg a felhasználás helyén adózik, vagy adómentes jövedelemmé válik.

A további hozzászólások közül dr. Botos József arra hívta fel a figyelmet, hogy a nyugdíjrendszerek létrejöttékor homogén társadalmi környezet teljesen megváltozott. Mivel nem homogén a kockázatközösség, csak kényszerrel lehet a gazdagabbat rávenni arra, hogy viselje a terheket ahelyett, aki nem tud, vagy nem akar a finanszírozásba beszállni (kényszerszolidaritás). Véleménye szerint a közérdek és a magánérdek szembekerülése esetén a közérdeknek egyértelműen föle kell kerekednie a magán érdeknek. Tíz évvel ezelőtt Oroszország 5 millió forinttal jutalmazta az első gyermek mellé vállalt második gyermeket tíz év alatt 1,14-es termékenységi ráta 1,78-ra növekedett.

Prof. Dr. Mészáros József a Szegő-Giday koncepcióval kapcsolatban felhívta a figyelmet, hogy az iskolázatlan gyermekek munkaerőpiaci jelenlétének hiánya esetén nem lehet kifizetni a fix összegű nyugdíjkiegészítést. Javaslatát szerint a gyermekek után tervezett adókiegészítést a munkavégzéshez kell kötni, mert másképp nincs fedezete. Az alacsony jövedelmi adókulcs mellett és a családi adózás miatt nincs jelentős adóbevétel, amiből nem fedezhetők ezek a többletek. A bevezetés történhet visszafelé, ez pokoli költség és a nyugdíjrendszer erre nincs felkészülve: 2,2 millió nyugdíjasnak újra meg kellene állapítani a nyugdíját. Előrefelé bevezetve pedig nagyon kicsi pénzeket lehet realizálni.

Prof. Dr. Báger Gusztáv, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem professzora, az MNB monetáris tanácsának tagja kérdése az időbeliségre, javaslatok időhorizontjára vonatkozott: mikor nyúl hozzá a Kormány a nyugdíjrendszerhez?

Prof. Dr. Mészáros József 2019. októberét jelölte meg a tervezett beavatkozás idejének. Ebben a jelenlegi helyettesítési ráta vissza lesz fogva. Ma, ha valaki 40 év szolgálati idővel nyugdíjba megy, akkor 80%-os helyettesítési rátával számolják a nyugdíját. Ez Németországban 64%, Szlovákiában 62%, Bulgáriában 50%. A nyugdíjkorhatár emelésével 45 év szolgálati idő után 90 % felett lesz a helyettesítési ráta. Ez finanszírozhatatlan. A kérdés az, hogy hogyan veszünk vissza. A döntéshozóknak nincs mozgástere és egy finanszírozható rossz rendszer is jobb lehet egy finanszírozhatatlan jó rendszerrel szemben.

Elinor Ostrom, Nobel Díjas közgazdászt idézve azt mondta, hogy a közjóságok létrejöttének 4 feltétele van. 1) Egy jól definiált közösség, 2) A tagjai kommunikálnak arról, hogy ki vesz részt a közterher viselésben és ki a potyautas, 3) megegyeznek arról, hogy a potyautast büntetik, a jót jutalmazzák, 4) ha ezek nincsenek, szétverődik a közjóság. Nálunk egyik feltétel sem teljesül, ezért egyre több a potyautas. 2005-ben 1,050 m önfoglalkoztató volt, ebből 50 ezer nem fizetett semmit, az összes többi a minimálbér után fizetett adót, most pedig kompenzálnunk kell őket az alacsony nyugdíj miatt.

Prof. Dr. Báger Gusztáv említette, hogy Miniszterelnöki kijelentés szerint „az az ország, amely nem tud elegendő utódról gondoskodni, az nem is érdemli meg a jövőt”. Miközben azonban számos szakterületen van átfogó állami stratégia, de a legnagyobb nemzeti kihívás, a népességfogyás kérdésében nincsen. Az intézkedések ezért ötletszerűek, nem illeszkednek egy átfogó, szinergiát teremtő rendszerbe. **Ezért feltétlen szükségesnek tartja, hogy mielőbb meginduljon egy átfogó transzdiszciplináris munka egy kormánybiztos felhatalmazásával.** Prof. Dr. Mészáros József szerint Novák Katalin államtitkár asszonynak a megbízatása erről szól, egyeztetni kell vele.

Dr. Szegő Szilvia, emeritus Professzorasszony ismételten javaslatot tett egy kormánybiztos kinevezésére, enélkül nem várható átfogó eredmény.

Budapest, 2017. február 23.